

La traducció del Càntic dels Càntics de Carles Riba

Joan FERRER, Francesc FELIU

Universitat de Girona

Rebut: 28.11.2011 — Acceptat: 20.06.2012

*A la bona memòria d'Eduard Feliu,
gran hebraïsta català, mestre estimat, amic enyorat.*

Resum. És molt coneguda i ben estudiada la trajectòria de Carles Riba com a traductor dels clàssics grecs (Xenofont, Plutarc, Homer, Sòfocles, Eurípides, Èsquil) i d'importants autors llatins (Virgili), anglesos (Edgar A. Poe) i alemanys (Rilke, Hölderlin). En canvi, les versions de llibres bíblics —Càntic dels Càntics i Rut— que el gran humanista va fer de l'hebreu no han estat mai estudiades de manera monogràfica. Aquest treball és una edició i estudi detallat de la versió del Càntic de Salomó. Les notes remarquen les aportacions i vacil·lacions del traductor en un obra que es publica en un moment decisiu per a la història de la llengua catalana.

Paraules clau: traducció, Càntic dels Càntics, Carles Riba, hebreu

Carles Riba's translation of the Song of Songs

Abstract. Carles Riba's activity as a translator of Greek classics (Xenophon, Plutarch, Homer, Sophocles, Euripides, Aeschylus) and works of important authors who wrote in

Correspondència: Joan Ferrer i Costa. Francesc Feliu i Torrent. Universitat de Girona. Facultat de Lletres. Plaça Ferrater, 1. E-17071 Girona. EU. A/e: joan.ferrer@udg.edu, francesc.feliu@udg.edu.

Latin (Virgil), English (Edgar A. Poe) and German (Rilke, Hölderlin) is well known and has been widely studied. In contrast, the great humanist's translations of books of the Bible —Song of Songs and the Book of Ruth— from Hebrew to Catalan have never been the subject of a monographic study. This piece of work is an edition and a detailed analysis of his version of the Song of Solomon. The notes in the text point out the translator's contributions and uncertainties in a work published at a pivotal time in the Catalan language's history.

Keywords: translation, Song of Songs, Carles Riba, Hebrew

1. Carles Riba, traductor de l'hebreu

És molt coneguda i ben estudiada la trajectòria de Carles Riba com a traductor dels clàssics grecs (Xenofont, Plutarc, Homer, Sòfocles, Eurípides, Èsquil)¹ i d'importants autors llatins (Virgili), anglesos (Edgar A. Poe) i alemanys (Rilke, Hölderlin). En canvi, les versions de llibres bíblics —Càntic dels Càntics i Rut— que el gran humanista va fer de l'hebreu no han estat mai estudiades de manera monogràfica. Aquest treball és una edició i estudi detallat de la versió del Càntic de Salomó.

El volum de les versions bíbliques de Carles Riba va ser editat l'any 1918 per les Publicacions de «La Revista» a Barcelona. El text porta la nota preceptiva en aquell temps, que diu «aprovat per la censura eclesiàstica». El traductor encaçala la seva obra amb un «Disegni del traductor» en què diu:

L'autor d'aquesta versió directa del *Càntic dels Càntics* no gosaria avui, en publicar-la a prec d'uns amics fidels, ultrapassar, amb comentaris propis que hi introduís, la pura intenció lírica que cinc tardors enrere la hi dictava. Però com que la mateixa literalitat nua és un perill en un llibre del qual la delicada natura ha estat objecte de tan vives controvèrsies, entusiastes i greus, val a dir, per bé que no hi han mancat darrerament opinions barroeres o cíniques, el traductor creu necessari d'escriure en el llindar la seva submissió a la doctrina constantment i unànimement sostinguda per l'Església romana, dipositària legítima dels llibres canònics, i entre ells del Càntic de Salomó.

1. J. MEDINA, *Carles Riba*, vol. 1, p. 451-456, i J. MALÉ, *Carles Riba i la traducció*, p. 97-116, donen tota la bibliografia de traduccions de Riba i el conjunt d'estudis que han generat.

Tot seguit tradueix uns quants paràgrafs del pròleg al llibre del Càntic dels Càntics en l'edició francesa preparada per F. Vigouroux, autor d'ortodòxia ben segura, cosa molt important en aquells temps en què en l'Església catòlica es trobava sota sospita qualsevol element de crítica històrica referida a les Sagrades Escripures (a causa del decret *Lamentabili* i l'encíclica *Pascendi* de Pius X de 1907). L'objectiu dels paràgrafs traduïts de Vigouroux és indicar que —malgrat el llenguatge tan sensual del poema— «considerem probable que aquest càntic és purament al·legòric, i que ha de ser entès únicament com a expressió de l'amor mutu de Déu i la seva Església» i que el Càntic —que avui sabem que és una obra tardana— «la tradició gairebé universal jueva i cristiana, l'ha considerat sempre com a obra del fill de David».

Riba, en el «Designi», no esmenta exactament d'on tradueix els paràgrafs de Vigouroux² en «la seva edició de la Santa Bíblia» (p. 10). Tot fa pensar que es tracta de *La Sainte Bible Polyglotte contenant le texte hébreu original, le texte grec des Septante, le texte latin de la Vulgate et la traduction française. Tome IV : les Psaume, les Proverbes, l'Ecclésiaste, le Cantique des Cantiques, la Sagesse* (París, A. Roger et F. Chernoviz, 1903), edició de F. Vigouroux i traducció de J. B. Glaire. Riba tampoc no diu la procedència del text hebreu d'on parteix per a fer la seva traducció del gran poema bíblic, però creiem que és molt probable que ho fes del text masorètic editat en aquest volum de *La Sainte Bible Polyglotte*, que, d'altra banda, és el text que s'editava en totes les Bibles poliglotes i en les edicions del text hebreu d'aquell moment històric.

És interessant notar uns quants detalls molt significatius en l'únic paràgraf pròpiament ribià del «Designi» que hem reproduït: la versió sembla que va ser feta l'any 1913 amb l'objectiu de satisfer una «pura intenció lírica». El moment històric és molt important per a la història de la llengua i de la cultura catalanes, atès que és l'any de la publicació de les *Normes ortogràfiques* de l'Institut d'Estudis Catalans; i l'any de la publicació de la traducció bíblica de Riba (1918) coincideix amb la publicació de la *Gramàtica catalana* de Pompeu Fabra, que esdevindrà la gramàtica normativa oficial del català. La conjuntura és, doncs, de màxima transcendència per a la història cultural catalana.

Carles Riba obtingué el grau de llicenciat en lletres el mes de juny de 1913. Durant la carrera havia estudiat hebreu amb el catedràtic Francesc Barjau i Pons que, segons el testimoni de Ferran Soldevila, causà una profunda impressió en Riba: «Recordo haver sentit dir a Carles Riba que el professor Barjau era un dels pocs catedràtics que li havia produït la sensació d'un mestre. [...] Riba

2. El nom és citat com a «l'Ab. F. Vigouroux» (*sic*), p. 10.

va estar a punt de decantar decisivament els seus estudis en la direcció hebraïtzant, i calgué tota la força de la seva vocació hellenística per allunyar-l'en. No però, sense que abans ens hagués donat una versió del *Càntic dels Càntics*, que és, per al nostre gust, la millor de les que existeixen en català —i no és pas dir poc, ací on existeixen la versió de Jacint Verdaguer i la de Frederic Clascar.»³

Quan Riba fa la traducció del Càntic és un jove de vint anys, extraordinàriament dotat per a les llengües i la literatura —ja havia publicat versions de Virgili i de Corneli Nepos—, que s'enfronta amb un llibre poètic de la gran biblioteca bíblica amb la finalitat de convertir la poesia bíblica en lírica catalana. Aquesta és «la pura intenció» de la versió.

El Càntic dels Càntics ja tenia una llarga història en la cultura catalana. La Bíblia completa del manuscrit Peiresc (París, Bibliothèque Nationale de France, ms. esp. 2, 3 i 4, copiat entre 1460 i 1470 aproximadament) en conté la primera versió coneguda feta a partir del llatí de la Vulgata.⁴ Va ser traduït, també del llatí, per Josep Melcior Prat a partir de l'any 1832, per encàrrec de la Societat Bíblica Britànica i Estrangera que, finalment, decidí no publicar l'Antic Testament català.⁵ L'erudit Antoni Bulbena i Tusell en féu una altra versió també a partir de la Vulgata: *La veu de l'espòs & de l'esposa* (Barcelona, 1901). La primera traducció d'aquest llibre bíblic feta de l'original hebreu és la del canonge Tomàs Sucona (*Cantar dels Cantars*, Tarragona, 1906). Jacint Verdaguer en féu també una versió literària a partir del llatí (publicada pòstumament: *L'Avenç*, 1907).

La traducció de Carles Riba és, doncs, la segona que es va fer directament a partir de l'hebreu en català. Aquesta versió va ser incorporada en la Bíblia gros-

3. F. SOLDEVILA, «El professor Barjau», *Revista de Catalunya*, 83 (1938), p. 225-227. Citat per J. MEDINA, *Carles Riba*, vol. 1, p. 168, nota 15. Una altra nota descoberta per Medina, que va ser publicada dins *La Publicidad* el 9 d'octubre de 1912, deia: «Riba Bracons posee el supremo don de penetrar fácilmente en la secreta esencia filológica de las lenguas. Conoce, casi a la perfección, el alemán, el inglés, el francés, el italiano y el castellano y catalán como es de suponer. El griego y sobre todo el latín, no tienen secretos para él. Un muy amigo suyo, también poeta y hombre de estudio a un tiempo, J. Valeri [sic], nos dice que Riba Bracons está estudiando ahora con un divino frenesí el hebreo» (J. MEDINA, *Carles Riba*, vol. 1, p. 20).

4. Editada per Raymond Foulché-Delbosc, *Cant dels Cants*, Barcelona, 1906.

5. Es conserva en un manuscrit que inclou el Pentateuc, els Salms, Rut, Càntic dels Càntics i Jonàs: Bilbao, Bizkaiko Foru Liburutegia, Biblioteca Foral de Bizkaia, ms. BNV-36. Vegeu P. CASANELLAS, «Les traduccions catalanes de la Bíblia», p. 16. Aquest estudi del professor Casanellas és fonamental atès que conté de forma sintètica tota la informació sobre la història de les traduccions bíbliques en llengua catalana.

sa de la Fundació Bíblica Catalana (*La Sagrada Bíblia*), en el volum 7, que es publicà l'any 1948 juntament amb la traducció dels Salms de Carles Cardó i del llibre de la Saviesa de Ramon Roca i Puig.

El mateix any 1918 en què va sortir la versió ribiana del Càntic es publicà la traducció de Frederic Clascar (*El Càntic dels Càntics de Salomó*), dintre de les traduccions bíbliques que aquest erudit féu per a l'Institut d'Estudis Catalans (Institut de la Llengua Catalana), amb una llengua i un estil notablement diferents dels de Riba.⁶

Josep Carner va saludar la publicació del llibre de Riba, amb el seu to tan característic, amb aquestes paraules:

No menys que una personalitat com la d'En Carles Riba tan penetrant, tan vívidament assabentada, de tanta altesa lírica i de tanta personalitat en la renovació i dignificació del parlar catalanesc, ens fa bellament cisellat a l'hora dels seus amors escollidíssims aquest magnífic present d'amor. El floralisme degenerat, el misonisme pessimista, el dialectalisme de barriada i convivent amb els pitjors castellanismes no podran, certament, en llur ofuscació i migradesa, saludar aquest llibre amb les paraules pures que haurien pronunciat un Milà i Fontanals, un Aguiló; però aquestes versions admirables avancen radiant entre les més belles i les més segures contribucions al literari català gentil. Les traduccions del «Càntic dels Càntics» i del «Llibre de Rut» constitueixen una veritable consagració literària. La valor cabdal d'En Riba surt ja de l'era del virtuós entrenament, de les curioses diversificacions, en totes les quals, però, havia mostrat la seva força. És, de cop i volta, un clàssic, un perdurable, no pas per efímeres consagracions externes, sinó per la virtut del seu art arribat a l'excelsitud.⁷

Carner diu que l'obra traduïda és una «consagració literària»; cal entendre, doncs, que al seu parer té el mateix valor que una obra de creació pròpia. Nos-

6. Dedicarem un altre estudi a fer una lectura comparativa de les dues versions d'aquest llibre de la Bíblia publicades l'any 1918.

7. J. MEDINA, *Carles Riba*, vol. 1, p. 186, n. 6. No diu la font d'on prové el comentari. Josep M. Junoy va lloar el llibre amb aquestes paraules: «La bella Sulamita —tibia y palpitante— corre cual la raposa por entre los olivares y las viñas, sensual y graciosa, deliciosamente equívoca. / Pero esto es una detestable libre evocación profana, personal. / El texto sagrado, sin perder nada, antes al contrario, de su doble sabor característica, es presentado por el traductor con una escrupulosa corrección ortodoxa muy loable» (*La Publicidad*, 24-7-1918). Citat per J. MEDINA, *Carles Riba*, vol. 1, p. 187, n. 7.

altres pensen que la versió és veritablement portentosa i que resol de manera admirable un text hebreu realment molt complex.

Riba publicà dos articles literaris en relació amb la seva traducció del llibre: «Sinceritat i literatura» (10-5-1918) i «Les comparacions del Càntic dels Càntics» (17-5-1918).⁸

2. Característiques de la nostra l'edició

Editem en tres columnes el text del llibre del Càntic dels Càntics. La primera columna per l'esquerra conté el text hebreu masorètic del llibre bíblic. La columna central porta el text de la traducció que en va fer Carles Riba. En la tercera columna hi ha una traducció estrictament literal feta per nosaltres amb l'objectiu que les persones no especialistes en hebreu puguin valorar la qualitat del text de Riba en relació amb la literalitat del text original. En alguns casos donem diverses traduccions possibles del mateix mot hebreu. La versió ha estat feta sense tenir a la vista el text de Riba, per evitar possibles influències d'una versió sobre l'altra. Aquesta traducció identifica també les veus que parlen en el poema: l'Estimat (Ell), l'Estimada (Ella) i un cor de dones de Jerusalem que dramàticament funciona com a audiència que intervé en el poema i que, des del punt de vista literari, facilita l'entrada del lector dins de la intimitat del diàleg amorós dels protagonistes (que, tal com es veu pel poema, són conscients que hi ha un grup extern que escolta els seus diàlegs). Les notes de caràcter lingüístic que apareixen sota de cada secció són nostres, atès que Riba publicà el text completament nu de notes. Tenen com a objectiu precisar els matisos de sentit que Riba dóna a mots poc comuns que usa en la seva versió del Càntic i situar el text en el seu moment dins la llarga història de la llengua catalana.

Reproduïm la versió de Riba del Càntic del Càntics segons la primera edició de les Publicacions de «La Revista» (Barcelona, 1918). Hem normalitzat l'ortografia d'alguns mots i la puntuació. La traducció de Riba no presenta la divisió en capítols i versets universal en totes les edicions del text bíblic. Atès que la seva versió en l'edició que presentem aquí es troba en paral·lel amb el text original hebreu i amb la nostra traducció —que sí que indiquen els capítols i els versets—, hem cregut que no calia introduir-los dins la versió de Riba. Pen-

8. J. MEDINA, *Carles Riba*, vol. 1, p. 42. Medina no indica on van aparèixer originalment.

sem que aquesta manca de numeració va ser feta a posta a fi de remarcar el caràcter poètic del text, que així es presentava com a versió poètica equiparable a qualsevol altre text de poesia del món.

En l'edició de 1918, cada línia nova de text comença amb lletra majúscula. Atès que aquesta pràctica és insòlita en poesia catalana, escrivim el text d'acord amb la manera de fer moderna. Per tal que, malgrat l'estretor de les columnes, es pugui veure si el canvi de línia de vers és causat per manca d'espai o per voluntat del traductor de separar els versos, indiquem els canvis de línia poètica de la versió original —que a vegades es veu també obligada a recórrer a un sagnat en els versos més extensos, que ocupen més d'una línia— disposant els paràgrafs a la francesa, és a dir, amb totes les línies sagnades, excepte la primera. Quan la versió de 1918 deixa un espai extens en blanc entre línies (que sol marcar un canvi d'interlocutor en el text del Càntic), ho indiquem en aquesta edició deixant una línia sense text amb un asterisc centrat. Les diverses seccions poètiques que el traductor va voler establir dins el llibre bíblic es marquen en l'edició de 1918 amb salt de pàgina, de manera que la secció nova comença en la pàgina de la dreta a mitja pàgina, sense cap altra indicació. Aquí s'indiquen posant les notes i comentaris dels autors d'aquest estudi al final de cada una d'aquestes seccions.

3. Càntic dels Càntics

TEXT HEBREU	VERSÍO DE CARLES RIBA	TRADUCCIÓ MOT A MOT
<p>11 שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשֹׁלֹמֹה:</p>	<p>Càntic dels Càntics, que és de Salomó.</p>	<p>¹<i>Càntic dels càntics que (és) de Salomó.</i></p>

1,1 Càntic dels Càntics és un superlatiu en hebreu: «el millor dels cants o dels poemes». La relació del poema amb el rei Salomó és imprecisa: pot voler indicar autoria o simplement que el poema pertany a la tradició sapiencial i amorosa del Salomó bíblic.

<p>יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ² כִּי־טוֹבִים דְּדִיךָ מִיָּוִן:</p>	<p>—Que em besí ell amb besos de la seva boca; perquè són bones les teves amors més que vi.</p>	<p>[DESIG D'AMOR. ELLA: 1,2-7] ²<i>Ell em besarà dels besos de la seva boca ja que bons els teus amors més que el vi.</i></p>
---	---	--

³ לְרִיחַ שְׁמֵיךָ טוֹבִים
שָׁמֵן תּוֹרַק שְׁמֵךְ עַל־כֵּן
עַל־מֹזֵת אֶהְבֹּדָה:

Per l'olor de tes essències
bones
—oli escampat és el teu
nom—
per això donzelles t'ama-
ven.

³*Per olor/perfum els teus
olis són bons, un oli que és
vessat (és) el teu nom, per
això (les) noies t'estimen [al
noi].*

⁴ מְשַׁכְּנִי אַחֲרֶיךָ נְרוּצָה
הִבִּיאֲנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו
נִגְיֵלָה וְנִשְׁמָחָה בְּךָ נִזְכְּרָה
דְּדִיךְ מִיָּזֶן מִשְׁרִים
אֶהְבֹּדָה: ס

Emporta-te'm! Correrem
darrere teu!
Em fes entrar el rei dins
la seva cambra!
Saltarem i ens alegrarem
en tu,
farem memòria de les te-
ves amors més que del
vi.
Amb quina dretura t'a-
men!

⁴*Atreu-me! Darrere teu
correm. M'ha fet entrar el
rei a les seves cambres.
Exultarem i ens alegra-
rem en tu!
Ens recordarem dels teus
amors més que del vi. Amb
raó / rectament t'estimen!*

*

⁵ שְׁחֹרָה אֲנִי וְנֹאִיָּה
בְּנֹת יְרוּשָׁלַם כְּאַהֲלֵי קֶדֶר
כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה:

Negra jo sóc i avinent, oh
filles de Jerusalem,
com les tendes de Cedar,
com les cortines de
Salomó.

⁵*Negra jo (sóc), i bonica,
filles de Jerusalem! Com les
tendes de Quedar, com
les cortines (de les tendes)
de Salomó.*

⁶ אַל־תִּרְאוּנִי שְׁאֲנִי
שְׁחֹרָתִי שֶׁשָּׁזַפְתָּנִי
הַשֶּׁמֶשׁ בְּנִי אָמִי נִחְרוּ־בִי
שָׁמְנִי נִטְרָה אֶת־הַכְּרָמִים
כְּרָמֵי שְׁלִי לֹא נִטְרָתִי:

No em mireu que sigui
molt negra,
que m'ha sotjada el sol.
Els fills de la meva mare
s'enfellenien contra mi;
m'han posada vigiladora
de vinyes:
ma vinya, la meva, jo no
l'he vigilada.

⁶*No em mireu que jo si-
gui morena perquè m'ha
embrunit/mirat el sol! Els
fills de la meva mare s'han
aïrat contra mi, m'han po-
sat guardant les vinyes. La
meva vinya de mi [: meva]
no he guardada.*

<p>7 הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים שלמה אהיה כעטיה על עדרי חבריך:</p>	<p>Assabenta'm, oh tu que la meva ànima ama, a on pastoreges, a on fas sestejar quan és migdia; per què fóra jo com una dona velada voltant les ramades dels teus companys?</p>	<p>7 <i>Conta'm, el qui el meu ésser ha estimat, on faràs pasturar?</i> <i>On faràs reposar al mi- gdia, que per què jo hauria de ser com la qui va cober- ta prop dels ramats dels teus companys?</i></p>
*		
<p>8 אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיתך על משכנות הרעים: ס</p>	<p>–Si no t'ho sabies, la més bella de les dones, surt-te'n sobre les petjades del bestiar, i pastura els teus cabrits vora les pletes dels pas- tors.</p>	<p>[COR: 1,8] 8 <i>Si tu no saps, quant a tu, la bella entre les dones, surt quant a tu, sobre les petjades del bestiar menut i pastura els teus ca- brits vora els habitatges dels pastors.</i></p>

1,5 Riba usa *avinent* en el sentit de 'persona de bon avenir-se, de bon tracte'.

1,6 *Enfellowir-se* 'enutjar-se fortament, aïrar-se'.

1,7 *Pastorejar* sols apareix documentat en el DCVB en una cançó popular mallorquina.

1,7 *Sestejar* té el sentit de 'sestar, amorriar-se, fer migdiada el bestiar en un lloc ombrat'.

1,8 Riba tradueix en català amb formes reflexives molt expressives, com aquests «si no t'ho sabies» o «surt-te'n», un idiotisme hebreu molt difícil de traduir —que, convencionalment, en la versió mot a mot traduïm per «quant a tu»— format per la preposició *l* i un pronom de la mateixa persona que la del verb, que reforça la noció d'interès o de participació del subjecte en l'acció expressada del verb. La troballa és genial.

1,8 *Pleta* té el sentit de 'lloc tancat on hom recull el bestiar que pastura al camp o a la muntanya' i de 'clos, porció de terreny tancat generalment de paret, dins el qual pastura el bestiar.'

<p>9 לטסתי ברכבי פרעה דמיתך רעיתי:</p>	<p>–A la meva euga en carros de faraó jo t'he acomparada, ami- ga meva.</p>	<p>[ELL: 1,9-11] 9 <i>A la meva euga entre els carros del fa- raó jo et comparo, compa- nyia meva.</i></p>
--	---	--

- 10 נֶאֱנוּ לְחֵיידִ בְּתַרְיִם
 צְוֹאֲרֵךְ בְּחֶרֶזִים:
 Que avinents són les teves
 galtes amb els penja-
 rels,
 el teu coll amb els enfi-
 lalls!
 10 *Són belles les teves gal-
 tes entre les arracades/joyes,
 el teu coll entre els collarets
 de petxines.*
- 11 תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה-לָּךְ
 עִם נִקְדוֹת הַכֶּסֶף:
 Tortorelles d'or et farem,
 amb pics d'argent.
 *
 11 *Arracades/joyes d'or fa-
 rem per a tu amb punts
 [: incrustacions] de plata.*
- 12 עַד-שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמִסְבּוֹ
 נִרְדֵּי נִתְּנָה רִיחוֹ:
 –Mentre el rei és a la seva
 taula
 el meu nard envia la seva
 flaire.
 [ELLA: 1,12-14] 12 *Mentre
 que el rei (és) en el seu di-
 van / amb el seu cercle [dels
 qui fan banquet amb ell],
 el meu nard dona [: exha-
 la] la seva olor.*
- 13 צֹרֵר הַמָּרוֹן דּוֹדִי לִי
 בֵּין שְׂדֵי יַלְיוֹן:
 Un saquet de mirra el
 meu amat per mi:
 [a] la nit s'acollirà entre
 les meves sines;
 13 *Una bossa de mirra (és)
 el meu estimat per a mi;
 entre els meus pits passa la
 nit.*
- 14 אֶשְׁכַּל הַכֶּפֶרֶן דּוֹדִי לִי
 בְּכַרְמֵי עֵין גְּדִי: ס
 un raïm de cipre el meu
 amat per mi,
 a les vinyes d'Engaddí.
 *
 14 *Un ramell d'henna (és)
 el meu estimat per a mi a
 les vinyes d'Enguedí [: La
 deu del cabrit].*
- 15 הִנֵּךְ יָפָה רַעֲיָתִי הִנֵּךְ
 יָפָה עֵינַיִךְ יוֹנִים:
 –Mira que ets bella, ami-
 ga meva, mira que ets
 bella!
 Els teus ulls són dues co-
 lomes.
 *
 15 *Vet aquí a tu
 (que ets) bella companya
 meva; vet aquí a tu (que
 ets) bella, els teus ulls (són)
 coloms.*
- 16 הִנֵּךְ יָפָה דּוֹדִי אָף
 נְעִים אָף-עֲרֻשְׁנוֹ רַעֲנָנָה:
 –Mira que ets bell, amat
 meu, i també dolç!
 I el nostre llit verdea.
 *
 16 *Vet aquí a tu (que ets) bell es-
 timat meu, veritablement
 agradable, veritablement el
 nostre llit (és) exuberant/
 frondós.*
- 17 קָרוֹת בְּתֵינּוֹ אֲרָזִים
 [רַחֲיִטְנוֹ] (רַחֲיִטְנוֹ)
 בְּרוֹתֵימִם:
 –Les bigues de la nostra
 casa són cedres,
 els nostres corredors xi-
 prers.
 *
 17 *Les bigues de les nostres
 cases (són) cedres, el nostre
 sostre/teginat/cassetonat
 (són) savines.*

- 12 אָנִי חֲבַצְלֵת הַשָּׂרוֹן
שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמֻקִּים:
–Jo sóc narcís de Saron,
el lliri de les valls.
*
- 2 כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוּזִים
בֵּן רַעֲיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת:
–Com un lliri entre cards
així la meva amiga entre
les filles.
*
- 3 כְּתַפּוּחַ בְּעֵצֵי הַיַּעַר בֵּן
דּוּדֵי בֵּין הַבָּנִים בְּצֵלוֹ
חֲמֻדָּתִי וַיִּשְׁבַּתִּי וּפְרִי
מִתּוֹק לְחֻכִּי:
–Com una pomera entre
els arbres del bosc,
igual el meu amat entre
els fills.
Per la seva ombra jo em
delia i m’hi asseguí,
i el seu fruit era saborós al
meu tast.
- 4 הֵבִיאָנִי אֶל-בֵּית הַיַּיִן
וַדְּגַלּוֹ עָלַי אֶהְבֶּה:
Ell m’ha feta entrar dins
el celler del vi,
i el seu gonfanó sobre
meu era l’amor.
- 5 סִמְכוּנִי בְּאֲשֵׁי שׁוֹת
רְפִדּוּנִי בְּתַפּוּחִים כִּי-חֹלֶת
אֶהְבֶּה אָנִי:
Reviscoleu-me amb pan-
ses,
conforteu-me amb po-
mes,
que malaltejo d’amor.
- 6 שְׁמֵאלוֹ תַחַת לְרֹאשִׁי
וַיִּמְיְנוּ תַחֲבֻקְנִי:
La seva esquerra sota el
meu cap,
i la seva dreta m’estre-
nyerà.
*
- 7 הַשְּׁבַעְתִּי אֶתְכֶם בָּנוֹת
יְרוּשָׁלַם בְּצַבָּאוֹת אִו
בְּאֵילוֹת הַשָּׂדֶה אִם-
תִּעֲרֹן וְאִם-תִּעֲרֹרְךְ אֶת-
הָאֶהְבֶּה עַד שֶׁתִּחַפֵּן: ס
–Jo us he conjurades, oh
filles de Jerusalem,
per les gaseles i per les
cérvoles del camp,
oh no desperteu, oh no
desvetlleu l’amor,
fins i tant que ella voldrà.

[LA DOLÇA INTIMI-
TAT. ELLA: 2,1]

¹Jo el narcís del Saron,
el lliri de les valls.

[ELL: 2,2] ²Com un lliri
entre les espines/cards, així
la meva companya entre les
filles.

[ELLA: 2,3-14] ³Com un
pomer entre els arbres del
bosc, així (és) el meu esti-
mat entre els fills, a la seva
ombra he desitjat apassio-
nadamment i m’he assegut, i
el seu fruit (és) dolç al meu
paladar.

⁴M’ha fet entrar a la
casa del vi i el seu esten-
dard damunt meu (és)
amor.

⁵Reanimeu-me/retor-
neu-me amb pastissos de
panses, sosteniu-me/resta-
bliu-me/refresqueu-me
amb pomes perquè malalta
d’amor (sóc) jo.

⁶La seva esquerra sota el
meu cap, i la seva dreta
m’abraça.

⁷Us imploro, filles de Je-
rusalem per les gaseles o per
les cérvoles del camp, no
desvetlleu ni desperteu
l’amor fins que (ho) desit-
gi.

1,4 *Gonfanó* ‘estendard usat com a insígnia de guerra’.

1,9 *Acomparar*, el modern ‘comparar’ ja apareix documentat en Ramon Llull.

1,11 *Tortorelles* és un diminutiu de *tórtora*. Aquí ‘tortorelles d’or’ ha de voler significar algun penjoll o ornament en forma de tórtora.⁹

1,13 Creiem que és imprescindible corregir el text de l’edició de 1918 amb la restitució de la preposició *a*: [a] la nit; qui passa la nit entre les sines de l’Estimada és l’Estimat, no la nit.

1,14 *Cipre* com a nom de planta no es troba en cap font lexicogràfica. La paraula hebrea *kofér* és traduïda en grec de la Septuaginta per *Kuproj*, que és el nom de l’illa de Xipre i, per extensió, ha de voler designar algun arbre que creix a Xipre, sense que se’n pugui precisar l’espècie. Riba ho va adaptar al català amb la forma «cipre». Tot i la incertesa que hi ha en la identificació de les plantes bíbliques, els diccionaris moderns donen al mot el significat de ‘henna’ (nom donat a diverses plantes del gènere *Lawsonia*).

2,7 *Fins i tant* és una forma reforçada de la locució conjuntiva «fins que». La forma més antiga és «fins a tant», que ja es troba en Ramon Llull.

קוֹל דּוּדֵי הַנְּהִיזָה בָּא
מְדַלֵּג עַל-הַהַרְיִים מְקַפֵּץ
עַל-הַגְּבֻעוֹת:

–La veu del meu amat!
Mira’l que ve
trescant per les munta-
nyes,
atravesant d’un salt les
collades.

[2,8] ⁸*La veu del meu esti-
mat, vet aquí aquest ve-
nint, saltant sobre les mun-
tanyes, saltironant pels
tossals.*

דוֹמָה דּוּדֵי לְצִבֵּי אֵן
לְעֶפֶר הָאֵילִים הַנְּהִיזָה
עוֹמֵד אַחֵר כְּתִלְנוּ מִשְׁגִּיחַ
מִן-הַחֲלֹנוֹת מְצִיץ מִן-
הַחֲרָכִים:

El meu amat és igual que
la gasela
o que el cabrit de les cér-
voles.
Mira’l que s’està darrere
la nostra paret,
i traülla per les finestres
i llambrega pels cancells.

⁹*S’assembla el meu esti-
mat a una gasela o al cer-
vatell de les cérvoles. Vet
aquí aquest estant darrere
la nostra tàpia mirant per
les finestres, guaitant per les
gelosies.*

עָנָה דּוּדֵי וְאָמַר לִי
קוּמִי לְךָ רַעִיטִי יִפְתֵּי וְלִכְי-
לְךָ:

Ha parlat el meu amat i
m’ha dit:
«Aixeca’t, amiga meva,
polida meva, i vine-
te’n!

¹⁰*Ha respost el meu esti-
mat i m’ha dit: Aixeca’t,
companya meva, la meva
bella i vés-te’n,*

9. Agraïm al professor Pere Casanellas la seva conspícua observació sobre el sentit del mot.

- 11 כִּי־הִנֵּה (הַסֵּתוּ)
[הַסֵּתוּ] עָבַר הַגֶּשֶׁם
חֲלַף הַקֶּדַד לֹא:
Perquè mira que l'hivern
és passat,
la pluja s'és esmunyida, se
n'és departida.
11 *perquè vet aquí (que)
l'hivern ha passat [abar],
la pluja ha passat [halaf],
se n'ha anat quant a ella.*
- 12 הַנְּצַנִּים נִרְאוּ בְּאֶרֶץ
עַתָּה הַזְּמִיר הִגִּיעַ וְקוֹל
הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאֶרְצֵנוּ:
Les flors s'esbadellen da-
munt de la terra;
el temps de cantar és arri-
bat,
i la veu de la tórtora es fa
oir dins la nostra ter-
ra;
12 *Les flors es veuen en el
país, el temps del cant ha
arribat i la veu de la tórto-
ra s'escolta en el nostre
país.*
- 13 הַתְּאֵנָה חֲנֻטָּה פְּגִיָּה
וְהַגִּפְנִים | סִמְדָר נִתְּנוּ רִיחַ
קוֹמֵי (לְכִי) [לְדָ] רַעֲיָתִי
יִפְתִּי וְלְכִי־לָדָּ: ס
La figuera madura els seus
figons,
els ceps florits escampen
olor.
Aixeca't, amiga meva, po-
lida meva, i vine-te'n!
13 *La figuera fa madurar
les seves figafors i les vinyes
(que treuen) borrons donen
olor.
Aixeca't, companya me-
va, la meva bella i vés-
te'n.*
- 14 יוֹנְתִי בְּחֻנֵּי הַסֵּלַע
בְּסֹתֵר הַמְּדֻרְגָּה הַרְאִינִי
אֶת־מְרֹאֵיךְ הַשְּׂמִיעִינִי
אֶת־קוֹלְךְ בִּי־קוֹלְךְ עָרֵב
וּמְרֹאֵיךְ נֶאֱוָה: ס
Oh ma coloma, dintre els
clivells de la roca,
dins l'amagatall del pe-
nya-segat:
fes-me veure el teu rostre,
fes-me sentir la teva veu;
perquè la teva veu és dol-
ça, i el teu rostre avi-
nent.
14 *La meva coloma en les
escltexes/clivelles de la rocal/
penya, en l'amagatall de
l'espadat; fes-me veure la
teva aparença, fes-me sen-
tir la teva veu, perquè la
teva veu és dolça i la teva
cara bonica.*
- 15 אֶחְזוּ-לָנוּ שׁוֹעֲלִים
שׁוֹעֲלִים קְטַנִּים מִחֻבְלִים
בְּרָמִים וּכְרַמֵּינוּ סִמְדָר:
Caceu-nos les guineus,
les guineus menudes mal-
metedores de vinyes:
que la nostra vinya és flo-
rida.»
[COR: 2,15] 15 *Agafeu per
nosaltres guilles, guilles
petites, que arruïnen/des-
trueixen vinyes, i [: perquè]
les nostres vinyes (treuen)
borrons.*
- 16 דוֹדִי לִי וְאֲנִי לֹא הִרְעָה
בְּשׁוֹשָׁנִים:
El meu amat és per mi, i
sóc per ell,
que pastoreja entre assut-
zenes.
[ELLA: 2,16-17] 16 *El meu
estimat (és) per a mi i jo
per a ell, el qui fa pasturar
entre els lliris.*

עד שיפּוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ
הַצִּלְלִים סָבְדָמָה-לֵךְ דּוֹדֵי
לְצָבִי אִוּ לְעֵפֶר הָאֵילִים
עַל-הָרֵי בְּתֵר: ס

Fins i tant que alenarà el
dia
i fugiran les ombres,
torna, assembla't, oh
amat,
a la gasela o al cabrit de
les cérvoles
per les muntanyes que ens
separen.

¹⁷*Fins que [: abans que]
bufi el dia i fugin les om-
bres, retorna, sigues sem-
blant quant a tu, estimat
meu, a una gasela o al cer-
vatell de les cérvoles, sobre
les muntanyes de con-
gost(os).*

2,8 *Atravessar* devia ser la forma usual a Barcelona a començament del segle xx. Deu ser un castellanisme, que no apareix documentat abans del diccionari de Lacavalleria (*Gazophylacium catalano-latinum*, 1696).

2,8 *Collada* 'depressió d'una certa amplària o extensió a la carena d'una seralada'.

2,9 *Traüllar* 'mirar a través d'un obstacle'.

2,9 *Llambregar* 'mirar o veure amb un cop d'ull'.

2,9 *Cancell* 'clos de planta rectangular o trapezial fet d'envans de fusta, cobert per dalt i obert per un costat, amb una portella o unes quantes; és aplicat a l'obertura d'entrada d'un edifici i serveix per a evitar que l'aire exterior entri directament a l'interior quan hom obre la porta d'entrada'.

2,10 *Polida* 'bella, formosa, bonica'.

2,11 *Esmunyir-se* 'anar-se'n d'amagat'.

2,11 *Departir-se* 'separar-se, anar-se'n una persona o cosa d'allà on està una altra'.

2,12 *Esbadellar-se* 'obrir-se una flor'.

2,13 *Figó* 'figa petita, especialment la figa verda, que encara no ha madurat ni ha acabat de créixer'.

2,14 *Clivell* 'clivella, esquerdada o obertura llarga i estreta en una roca'.

2,16 *Assutzena* 'lliri blanc'.

2,17 *הַרֵי בְּתֵר* muntanyes de *Bèter* Ct 2,17. El sentit és incert. Alguns diccionaris de la llengua hebrea de la Bíblia interpreten l'expressió com a: muntanyes *separades*, *de separació*, *escarpades* o muntanyes de *fondalada* o *congest*.

13 עַל-מִשְׁכְּבִי בַלַּיְלוֹת
בְּקִשְׁתִּי אֶת שְׂאֵהָבָה נִפְשִׁי
בְּקִשְׁתִּיו וְלֹא מָצָאתִיו:

En el meu llit, de nits,
cerquí el que la meva àni-
ma ama;
el cerquí i no l'he trobat...

[CERCO L'ESTIMAT
DEL MEU COR. ELLA:
3,1-5] ¹*Sobre el meu llit,
durant les nits, he cercat el
qui el meu ésser estima,
l'he cercat i no l'he trobat.*

² אֶלְקוֹמָה נָא וְאֶסוּבָּה
בְּעִיר בְּשׁוּקִים וּבְרַחֲבוֹת
אֲבַקֶּשֶׁה אֶת שְׂאֵהָבָה
נִפְשִׁי בְקִשְׁתֵּיךְ וְלֹא
מִצְאָתִי:

M'aixecaré doncs i voltaré
per la ciutat;
per les places i pels carrers
amples
cercaré el que la meva
ànima ama...

² M'alçaré doncs i faré un
tomb per la ciutat, pels
carrers i per les places, cer-
caré el qui el meu ésser esti-
ma; l'he cercat i no l'he
trobat.

³ מִצְּאֹנֵי הַשְּׁמַרִים
הַסֹּבְבִים בְּעִיר אֶת
שְׂאֵהָבָה נִפְשִׁי רְאִיתָם:

El cerquí i no l'he trobat.
M'han trobada les guar-
des que fan el tomb
per la ciutat:
«No heu vist el que la
meva ànima ama?»

³ M'han trobat els guar-
des, els qui fan la ronda
per la ciutat: el qui el meu
ésser estima, l'heu vist?

⁴ כִּמְעַט שֶׁעָבַרְתִּי מֵהֶם
עַד שֶׁמִּצְּאָתִי אֶת שְׂאֵהָבָה
נִפְשִׁי אֲחֻזְתִּיו וְלֹא אֶרְפְּנוּ
עַד־שֶׁהֵבִיאָתִיו אֶל־בַּיִת
אִמִּי וְאֶל־חֹדֶר הַוָּרְתִּי:

Tot just jo els passava
que ja trobava el que la
meva ànima ama:
l'agafava i no l'amollaria
fins i tant que el menés
dins la casa de la meva
mare,
i dins l'estatge de la que
m'ha concebuda.

⁴ Tot just que havia pas-
sat d'ells [: me n'acaba-
va d'allunyar], fins que
[: quan] he trobat el qui el
meu ésser estima; l'he aga-
fat i no el deixaré fins que
l'he fet venir a la casa de la
meva mare i a la cambra
de la qui m'ha concebut.

*

⁵ הַשְּׁבַעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת
יְרוּשָׁלַם בְּצִבְאוֹת אֵי
בְּאֵילוֹת הַשָּׂדֶה אִם־
תִּעֲיִרוּ וְאִם־תִּעֲוִרוּ אֶת־
הָאֵהָבָה עַד שֶׁתִּחַפְּצִי: ט

—Jo us he conjurades, oh
filles de Jerusalem,
per les gaseles i per les
cérvoles del camp,
oh no desperteu, oh no
desvetlleu l'amor,
fins i tant que ella voldrà.

⁵ Us imploro, filles de Je-
rusalem per les gaseles o per
les cérvoles del camp, no
desvetlleu ni desperteu l'a-
mor fins que (ho) desitgi.

3,3 En català medieval, *guarda* 'persona encarregada de la guarda d'algú o d'alguna cosa' era un mot femení.

3,5 *Amor*, en llengua catalana antiga, era sempre un mot femení.

⁶ מִי זֹאת עֹלָה מִן־
הַמִּדְבָּר כְּתִימְרוֹת עֵשֶׂן
מִקְטָרֶת מֹזֵר וּלְבוֹנָה מִכָּל
אֲבָקֶת רוּכָל:

—Qui és aquesta que puja
de l'erm,
com uns torterols de fum,
exhalant mirra i encens
i totes les pólvores del
marxant?

[COR: 3,6] ⁶ Qui és això/
aquesta que puja del desert
com columnes de fum en-
censades de mirra i encens
de tota [mena de] pólvores
aromàtiques de mercader.

7 הָנָה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה
שְׁשִׁים וָשֵׁשׁ גְּבָרִים סָבִיב לָהּ
מִגְּבָרֵי יִשְׂרָאֵל:

Mira la llitera de Salomó:
seixanta valents hi van al
voltant,
d'entre els valents d'Is-
rael.

[ELLA: 3,7-11] ⁷*Vet
aquí la seva llitera que (és)
de Salomó; seixanta valents
al voltant seu, dels valents
d'Israel.*

8 כָּלֵם אֶתְזִי חָרֵב מִלְמָדִי
מִלְחָמָה אִישׁ חָרְבוּ עָלַי-
יִרְכּוּ מִפָּחַד בְּלִילוֹת: ס

Tots tenen espasa,
destres en la guerra;
cadascun amb la seva es-
pasa sobre la cuixa,
contra la basarda de les
nits.

⁸*Tots ells agafant l'espasa,
exercitats en la guerra,
un home la seva espasa so-
bre la seva cuixa, de por a
les nits.*

9 אֶפְרָיִם עָשָׂה לֹא הַמֶּלֶךְ
שְׁלֹמֹה מִעֵצֵי הַלְּבָנוֹן:

Un tàlem s'ha fet per a ell
el rei Salomó,
de fusta del Líban.

⁹*Un palanquí ha fet per
a ell el rei Salomó dels ar-
bres del Líban.*

10 עֲמוּדָיו עָשָׂה כֶּסֶף
רְפִידָתוֹ זָהָב מְרֻכָּב
אֲרָגְמָן תּוֹכוֹ רְצוֹף אֶהָהּ
מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלַם:

Els pilars els ha fet de pla-
ta,
el cobricel d'or,
el seiient de púrpura,
el bell mig enrajolat d'a-
mor
de les filles de Jerusalem.

¹⁰*Les seves columnes ha
fetes (de) plata, el seu
suport, (d') or, el seu seiient,
(de) porpra, el seu interior
incrustat (amb) amor per
les filles de Jerusalem.*

11 צְאִינָה | וְרֹאֵינָה בְּנוֹת
צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֹטְרָה
שְׁעֹטְרָה-לֹא אִמּוֹ בְּיּוֹם
חֲתָנָתוֹ וּבְיּוֹם שְׂמֵחַת לְבָנוֹ: ס

Eixiu, oh filles de Sion, i
veieu el rei Salomó,
amb la corona que l'ha
coronat la seva mare,
el dia de les seves noces,
el dia de l'alegratge del
seu cor.

¹¹*Sortiu i veieu, filles de
Sió, el rei Salomó amb la
corona amb què el coronà
la seva mare el dia de les
seves noces i el dia de l'ale-
gria del seu cor.*

3,6 *Tortèrol* 'espiral de vent, de fum'.

3,9 *Tàlem* pot tenir el sentit de 'llit nupcial' o de 'dosser per a cobrir algú i resguardar-lo del sol'.

3,11 *Alegratge* 'alegria'.

14 הַנֶּדָּה יִפֶּה רְעִיתִי הַנֶּדָּה
 יִפֶּה עֵינַיִךְ יוֹנִים מִבְּעַד
 לְצִמְתָּךְ שְׁעָרְךָ כְּעֵדֶר
 הָעוֹזִים שֶׁגָּלְשׁוּ מִהָר גִּלְעָד:

–Mira que ets bella, ami-
 ga meva, mira que ets
 bella!

Els teus ulls són dues co-
 lomes!,
 darrere el teu vel.

La teva cabellera com un
 folcat de cabres
 que s'aboquen de la mun-
 tanya de Galaad.

² שְׁנֵינֶיךָ כְּעֵדֶר הַקְּצוּבוֹת
 שְׁעָלוּ מִן־הָרְחֹצֶה שְׂכָלֵם
 מִתְאַיְמוֹת וְשִׂכְלָה אֵין
 בָּהֶם:

Les teves dents, com un
 folcat d'ovelles toses
 que pugen de l'esbandi-
 dor:

cadascuna duu dos bes-
 sons,
 no n'hi ha cap d'estèril.

Com un fil d'escarlata els

³ כְּחוֹט הַשָּׁנִי שֶׁפָּתַתִּיךְ
 וּמִדְּבָרֶיךָ נְאוּה כְּפֶלַח
 הָרִמּוֹן רִקְתָּךְ מִבְּעַד
 לְצִמְתָּךְ:

teus llavis,
 i el teu parlar és avinent;

com una magrana partida
 les teves temples,
 darrere el teu vel.

⁴ כְּמִגְדַּל דָּוִד צִוְאוֹרֶךְ
 בְּנוֹי לְתִלְפִיּוֹת אֶלֶף הַמִּגֵּן
 תִּלְוֵי עֲלִיוֹ כֹּל שְׁלֹטֵי
 הַגְּבוּרִים:

Com la torre de David el
 teu coll,

bastida per armeria:

mil broquers hi són pen-
 jats,
 tots els escuts dels valents.

⁵ שְׁנֵי שְׂדֵיךָ כְּשְׁנֵי עֶפְרַיִם
 תְּאוּמֵי צְבִיָּה הָרוּעִים
 בְּשׁוֹשָׁנִים:

Tes dues sines, com dos
 cabrits

bessons de gasela,
 que pasturen entre assut-
 zenes.

⁶ עַד שֶׁיִּפְנוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ
 הַצִּלְלִים אֶלֶךְ לִי אֶל־הָר
 הַמִּזְרוֹר וְאֶל־גִּבְעַת הַלְּבוֹנָה:

Fins i tant que alenarà el
 dia

i fugiran les ombres

me n'aniré a la muntanya
 de la mirra,
 a la collada de l'encens.

[L'ENCANT DE L'ES-
 TIMADA. ELL: 4,1-15]

¹*Vet aquí a tu (que ets) bel-
 la, companya meva; vet
 aquí a tu (que ets) bella; els
 teus ulls coloms darrere el
 teu vel; el teu cabell com
 el ramat de les cabres que
 saltironen de la muntanya
 de Galaad.*

²*Les teves dents com el
 ramat de les esquilades/
 toses/xollades que pugen del
 bany, que totes elles han
 donat a llum bessones i pri-
 vada d'infant cap entre el-
 les.*

³*Com un fil de l'escarla-
 ta els teus llavis i la teva
 boca bonica; com una tal-
 lada de la magrana, la
 teva templa darrere el teu
 vel.*

⁴*Com la torre de David
 el teu coll, construït per als
 trofeus / per filades de pe-
 dres; un miler d'escuts són
 penjats sobre ell, tots els
 broquers dels valents.*

⁵*Els dos pits teus com dos
 cervatells bessons de gasela
 que pasturen entre els lli-
 ris.*

⁶*Fins que [; abans que]
 bufi el dia i fugin les om-
 bres, aniré quant a mi a la
 muntanya de la mirra i al
 tossal de l'encens.*

- 7 כִּלְךְ יִפָּה רְעִיתִי וּמִוֹם
אֵין בְּדָ: ס
- Tota tu ets bella, amiga
meva,
no hi ha taca en tu.
- ⁷Tota tu (ets) bella, com-
panya meva, i defecte no hi
ha en tu.*
- 8 אֶתִּי מְלַבְּנוֹן כְּלָה אֶתִּי
מְלַבְּנוֹן תְּבוֹאֵי תְּשׁוּרִי
מִרְאֵשׁ אֲמֵנָה מִרְאֵשׁ שְׁנִיר
וְחֶרְמוֹן מִמַּעֲנוֹת אֲרִיֹּת
מִהַרְרֵי גְּמֵרִים:
- Vine-te'n amb mi del Lí-
ban, esposa,
vine-te'n amb mi del Lí-
ban:
atalaia de la cima estant
de l'Amana,
de la cima estant del Senir
i de l'Hermon,
dels caus dels lleons,
dels puigs dels lleopards.
- ⁸Amb mi, del Líban,
jove casada / núvia, amb
mi, del Líban vine, miral
baixa del cim de l'Amanà,
del cim de Senir i l'Her-
mon, dels caus dels lleons,
de les muntanyes de lleo-
pards.*
- 9 לִבְבְּתַנִּי אָחַתִּי כְּלָה
לִבְבְּתַנִּי (בְּאַחַד) [בְּאַחַת]
מִעֵינֶיךָ בְּאַחַד עֵינַי
מִצֹּרְנֶיךָ:
- M'has corprès, germana
meva, esposa,
m'has corprès amb un
dels teus ulls,
amb un collaret del teu
coll.
- ⁹M'has pres el cor, ger-
mana meva, jove casada /
núvia, m'has pres el cor,
amb un dels teus ulls, amb
un collaret dels teus col-
lars.*
- 10 מֵה־יָפוּ דְדִיךְ אָחַתִּי
כְּלָה מֵה־טָבוּ דְדִיךְ מֵיִן
וְרִיחַ שְׁמֶנֶךָ מְכַל־בְּשָׂמִים:
- Que belles són les teves
amors, germana meva,
esposa,
com són més bones les te-
ves amoros que vi,
i l'olor del teus untaments
més que totes les aro-
mes!
- ¹⁰Que són bells els teus
amors, germana meva,
jove casada / núvia! Que
són bons els teus amoros, més
que el vi, i l'olor dels teus
olis més que tots els bàl-
sams.*
- 11 נִפְתַּת תְּטַפְּנָה
שְׁפֹתֶיךָ כְּלָה דְּבֶשׁ וְחָלָב
תַּחַת לְשׁוֹנֶיךָ וְרִיחַ
שְׁלִמְתֶיךָ כְּרִיחַ לְבָנוֹן: ס
- Bresca regalant són els
teus llavis, esposa:
mel i llet hi ha sota la teva
llengua;
i l'olor dels teus arrea-
ments
és com l'olor del Líban.
- ¹¹Mel (regalimant) des-
tillben els teus llavis, jove
casada / núvia; mel i llet
sota la teva llengua i l'olor
dels teus vestits (és) com
l'olor del Líban.*
- 12 גָּן נְעוּל אָחַתִּי כְּלָה
גָּל נְעוּל מִעֵין חֲתוּם:
- Un jardí tancat, germana
meva, esposa,
una deu tancada, una
font segellada.
- ¹²Un jardí tancat, ger-
mana meva, jove casada /
núvia; una deu tancada,
una font segellada.*

13 שְׁלַחֲיָדָּ פְּרֻדִּים רְמוּזִים
עַם פְּרֵי מְגֻדִים כְּפָרִים עִם־
נְרָדִים:

14 נְרָדִין וְכַרְפֵּם קָנָה
וְקַנְמוֹן עִם כָּל־עֵצֵי לְבוֹנָה
מִר וְאֵהֲלוֹת עִם כָּל־רֵאשֵׁי
בְשָׂמִים:

15 מַעַיִן גְּזֵיִם בְּאֵר מַיִם
חַיִּים וְנֹזְלִים מִן־לְבָנוֹן:

16 עֹרֵי צְפוֹן וּבֹאֵי תִמָּן
הַפִּיחֵי גְנֵי יִזְלוּ בְשָׁמֵי יָבֵא
דֹדֵי לִגְנוֹ וַיֵּאכַל פְּרֵי
מְגֻדָּיו:

15 בָּאתִי לִגְנֵי אַחֲתִי
כְּלָה אֲרִיתִי מוֹרֵי עִם־
בְּשָׁמֵי אֲכַלְתִּי יַעֲרֵי עִם־
דְּבָשֵׁי שְׁתִּיתִי יַיִן עִם־
חֶלְבֵי אֲכַלוּ רַגְעִים שְׁתוּ
וְשִׁכְרוּ דוֹדִים: ס

Els teus planters són un
arbrat de magraners,
amb fruits preciosos,
els cipres i els nards,

el nard i el safrà,
la canella i el cinamom,
amb tots els arbres d'en-
cens,
la mirra i els àloes,
amb tots els bàlsams cab-
dals;

una fontana dels jardins,
un pou d'aigües vives
i reguerols del Líban
avall.

*

—Desperta tramuntana, i
vine, migjorn!
Bufa sobre el meu jardí,
que se n'espargixin
les aromes!
Que entri el meu amat en
el seu jardí,
i mengi del fruit seu pre-
ciós.

*

—He entrat en el meu jar-
dí, germana meva, es-
posa,
he collida la meva mirra
amb el meu bàlsam;
he menjat la meva bresca
amb la meva mel,
he begut el meu vi amb la
meva llet!...—
Mengeu, amics, beveu i
ubriagueu-vos, bena-
mats!

¹³*Els teus brots/gemmes
(són) un parc de magraners
amb fruits d'excellència,
hennes amb nards.*

¹⁴*Nard i safrà, canya
aromàtica i cinamom amb
tots els arbres d'encens,
mirra i àloes amb tots els
caps dels bàlsams.*

¹⁵*Una font de jardins,
un pou d'aigües vives i
brollant del Líban.*

[ELLA: 4,16] ¹⁶*Desperta't,
Nord, i vine, Sud! Bufa so-
bre el meu jardí (que) s'es-
camparan els seus bàlsams.
Que vingui el meu estimat
al seu jardí i menjarà els
fruits de les seves excel-
lències.*

[RECERCA AFANYO-
SA DE L'ESTIMAT.
ELL: 5,1a] ¹*Vinc al meu
jardí, germana meva, jove
casada / núvia, cullo la
meva mirra amb el meu
bàlsam; menjo la meva
bresca amb la meva mel;
bec el meu vi amb la meva
llet.*

[COR: 5,1b] *Mengeu com-
panyes, beveu i embria-
gueu-vos, estimats.*

4,1 *Folcat* ‘ramat’.

4,1 *Abocar-se* ‘acostar-se o tirar de pressa cap a un lloc’.

4,2 *Toses* ‘amb el pèl tallat arran’.

4,2 *Esbandidor* ‘lloc on poden passar per aigua clara els animals, a fi que quedin nets’. El mot apareix documentat sols en el sentit de ‘pica per a esbandir els plats’, de manera que la nova accepció és de creació ribiana.

4,3 *Midbar* té el sentit de ‘boca com a òrgan de la parla’, que Riba tradueix com a *parlar*.

4,4 *Broquer* ‘escut petit, sovint rodó, bombat del mig, ordinàriament de fusta folrada de pell’.

4,8 *Atalaiar* ‘observar, tractar de descobrir, amb la mirada’.

4,8 *Cima* ‘cim’.

4,10 *Untament* ‘ungüent’.

4,11 *Bresca* ‘estructura de cera del rusc construïda per les abelles, composta de cel·les prismàtiques hexagonals i destinada a l’emmagatzematge de mel i de pol·len i a la cria de les larves’.

4,11 *Regalar* ‘deixar caure a gotes o a raigs un líquid que es desprèn d’un cos’.

4,11 *Arreament* ‘ornaments, guarniments, especialment de vestir’.

4,14 *Canella* o *canyella* ‘escorça aromàtica del canyeller (*Cinnamomum*)’.

4,14 *Àloe* ‘gènere de plantes perennes de la família de les liliàcies (*Aloe sp.*)’.

4,14 *Cabdal* ‘principal, eminent’.

4,15 *Reguerol* ‘rec petit’.

5,1 *Ubriagar* ‘embriagar’. Aquesta forma sols apareix documentada en textos de final del segle XIX. Devia ser una forma vulgar que arrelà en el parlar de Barcelona. La forma moderna *embriagar* ja es troba en Ramon Llull.

5,1 *Benamat* ‘amat intensament’.

אָגִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עַר קוֹלִי²
 דוֹדִי דוֹפֵק פִּתְחֵי-לִי אֶחָתִי
 רַעֲיָתִי יוֹנְתִי תַמְתִּי שְׂרָאֲשִׁי
 נִמְלֵא-טָל קִנְצוֹתַי רְסִיסֵי
 לַיְלָה:

–Jo dormia, però el meu cor vetllava...

La veu del meu amat que tusta:

«Obre'm, germana meva, amiga meva, coloma meva, perfecta meva; que el meu cap és ple de rou, els meus rulls de serení de la nit.»

[ELLA: 5,2a] ²Jo (estic) adormida i el meu cor (està) vetllant; la veu del meu estimat (està) truncant:

[ELL: 5,2b] Obre'm, germana meva, companya meva, coloma meva, la meva perfecta/integra, que el meu cap (és) ple de rosada, els meus rulls de gotetes de nit.

פִּשְׁטָתִי אֶת-כֶּתְנֵתִי³
 אֵיכָכָה אֲלַבְּשָׁנָה רַחֲצֵתִי
 אֶת-רַגְלֵי אֵיכָכָה אֶטְנַפֵּם:

«M'he despullada la gonnella, com la rementria?

M'he rentat els peus, com me'ls ensutzaria?»

[ELLA: 5,3-8] ³M'he tret la meva túnica, com me la vestiré? M'he rentat els meus peus, com me'ls embrutaré?

דוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן-הַחֹרֶם
 וַיַּמְעֵי הָמוֹ עָלָיו:

El meu amat passava la mà per l'esclatxa, i les entranyes se'm removien per ell.

⁴El meu estimat ha allargat la seva mà pel forat i les meves entranyes s'han estremit a causa d'ell.

קִמְתִּי אֲנִי לַפֶּתַח לְדוֹדִי⁵
 וַיִּדְּי נִטְפוֹ-מִזֹּר וְאַצְבָּעֵתִי
 מִזֹּר עֵבֶר עַל כַּפּוֹת
 הַמְּנַעוּל:

Em só llevada per obrir al meu amat,

i les meves mans regalaven de mirra,

i els meus dits de mirra decorrent sobre la nansa de la balda.

⁵M'he llevat, jo, per obrir al meu estimat i les meves mans degotaven de mirra i els meus dits de mirra que fluïa sobre els agafadors del pestell/forrellat.

פִּתַּחְתִּי אֲנִי לְדוֹדִי⁶
 וַיִּדְּי חֲמֵק עֵבֶר נִפְשִׁי
 יֵצֵאָה בְּדַבְרוֹ בְּקִשְׁתִּיהוּ
 וְלֹא מִצְאָתִיהוּ קִרְאָתוֹ
 וְלֹא עָנְנִי:

He obert al meu amat,

però el meu amat s'era retret, se n'era passat de llarg.

La meva ànima se n'havia eixit de mi mentre ell parlava.

El cerquí, i no l'he trobat; el cridí, i no m'ha respost.

⁶He obert, jo, al meu estimat i el meu estimat se n'havia anat, havia passat. El meu ésser ha sortit en parlar ell, l'he cercat i no l'he trobat, l'he cridat i no m'ha respost.

⁷ מִצְּאֵנִי הַשְּׂמֵרִים
הַסְּבָבִים בְּעִיר הַכּוֹנִי
פְּצְעוּנִי נִשְׂאוּ אֶת־רִדִּידִי
מֵעַלִי שְׂמֵרֵי הַחֲמוֹת:

M'han trobada les guar-
des que fan el tomb
per la ciutat,
m'han batuda, m'han na-
frada,
m'han estirat el mantell
de sobre mi, les guar-
des dels murs.

⁷*M'han trobat els guar-
des, els qui fan la ronda a
la vila, m'han donat cops i
m'han ferit, han aixecat el
meu vel de sobre meu els
guardes de les muralles.*

⁸ הַשְּׁבַעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת
יְרוּשָׁלַם אִם־תִּמְצְאוּ אֶת־
דֹּדִי מִה־תִּגִּדוּ לוֹ שְׁחֹלֶת
אֶהְבֶּה אָנֹכִי:

Jo us he conjurades, oh
filles de Jerusalem,
si trobàveu el meu amat,
què li assabentàrieu?...
Que jo malaltejo d'amor.

⁸*Us imploro, filles de Je-
rusalem, si trobeu el meu
estimat, què li direu? Que
(estic) malalta d'amor, jo.*

⁹ מִה־דֹּדְךָ מִדֹּד הַיְפָה
בְּנָשִׁים מִה־דֹּדְךָ מִדֹּד
שְׂכָכָה הַשְּׁבַעְתָּנִי:

–Què és el teu amat més
que un altre amat,
la més bella de les dones?
Què és el teu amat més
que un altre amat,
que com això ens has con-
jurades?

[COR: 5,9] ⁹*Com el teu
estimat (és) més que un es-
timat, oh bella entre les
dones? Com el teu estimat
(és) més que un estimat,
que així ens (ho) has im-
plorat?*

¹⁰ דֹּדִי צָח וְאָדוּם דָּגוּל
מִרְבָּבָה:

–El meu amat és blanc i
vermell;
assenyalat entre deu mil.

[ELLA: 5,10-16] ¹⁰*El meu
estimat (és) radiant i roig,
remarcable/distingit més
que deu mil.*

¹¹ רֵאשׁוֹ כְּתָם פָּז
קוֹצוֹתָיו תִּלְתְּלִים שְׁחֹרוֹת
כְּעוֹרֵב:

El seu cap és or fi,
els seus rulls palmes ra-
mades,
negres com el corb.

¹¹*El seu cap (és) or d'or
pur; els seus rulls un ramell
de flors/fruits de la palme-
ra datilera, negres com el
corb.*

¹² עֵינָיו כִּיּוֹנִים עַל־
אֶפְיָקִי מִים רְחֻצוֹת בְּחֶלֶב
יִשְׁבּוֹת עַל־מְלֵאתָ:

Els seus ulls, com a colo-
mes vora les correnties
d'aigües,
banyant-se en llet,
posades en l'abundor.

¹²*Els seus ulls com coloms
sobre els rierols d'aigües
banyant-se en llet, vivint
sobre una plenitud / un toll
/ un estany.*

13 לחיך כְּעֵרוֹגֵת הַבָּשֶׂם
מִגְדָּלוֹת מִרְקָחִים
שִׁפְתוֹתָיו שׁוֹשְׁנִים נִטְפוֹת
מוֹר עֵבֶר:

Les seves galtes com una
erola de bàlsam,
com bancals d'herbes d'o-
lor;
els seus llavis, assutzenes
que degoten mirra decor-
rent.

¹³Les seves galtes com un
bancal del bàlsam, torres
d'herbes aromàtiques, els
seus llavis lliris regalimant
de mirra que flueix.

14 יָדָיו גְּלִילֵי זָהָב
מִמְּלֵאִים בְּתַרְשִׁישׁ מֵעַיִן
עֵשֶׂת שָׁן מְעֻלְפֶת סַפִּירִים:

Les seves mans, rotlles
d'or
encastats amb pedres tar-
sines;
el seu ventre, una obra
d'ivori
recoberta de safirs;

¹⁴Les seves mans / els seus
braços (són) cilindres d'or
plens de crisòlit, el seu ven-
tre (és) una plaqueta de
vori recoberta de lapis-
làtzulis.

15 שׁוֹקֵי עַמּוּדֵי שֵׁשׁ
מִיִּסְדִּים עַל-אֲדָנֵי-פָז
מִרְאֵהוּ כְּלִבְנוֹן בְּחוּר
כְּאַרְזִים:

les seves cames, pilars de
marbre
fonamentats damunt sò-
cols d'or fi.
La seva aparença és com
el Líban,
triat com els cedres.

¹⁵Les seves cames, colum-
nes d'alabastre/marbre as-
sentades sobre pedestals
d'or pur, la seva aparença
com el Líban, escollit com
els cedres.

16 חֶכּוֹ מִמְּתָקִים וְכֹל
מִחֻמְדִּים זֶה דּוֹדִי וְזֶה רַעִי
בְּנֹת יְרוּשָׁלַם:

El seu paladar és dolçura,
i ell tot sencer desitjos.
Aquest és el meu amat,
aquest és el meu amic,
oh filles de Jerusalem.

¹⁶El seu paladar, dolces-
ses, i tot ell delícies. Aquest
(és) el meu estimat i aquest
el meu company, filles de
Jerusalem.

16 אֲנָה הֵלֶךְ דּוֹדֶךָ הַיָּפָה
בְּנָשִׁים אֲנָה פָּנָה דּוֹדֶךָ
וּבְנִבְקָשְׁנוּ עִמָּךְ:

—Per on se n'ha anat el teu
amat,
la més bella de les dones,
cap a on s'ha girat el teu
amat,
que el cercaríem amb tu?

[LA FASCINACIÓ DE
L'ESTIMADA. COR:
6,1]

¹On ha anat el teu esti-
mat, la bella entre les do-
nes? Cap a on s'ha girat el
teu estimat i el cercarem
amb tu?

2 דּוֹדִי יָרַד לְגַנּוֹ לְעֵרוֹגוֹת
הַבָּשֶׂם לְרַעוּת בְּגַנִּים
וְלִלְקֹט שׁוֹשְׁנִים:

—El meu amat ha davallat
al seu jardí
a les eroles del bàlsam,
per pastorejar dins els jar-
dins
i aplegar-hi assutzenes.

[ELLA: 6,2-3] ²El meu es-
timat ha baixat al seu jar-
dí, al bancal del bàlsam, a
fer pasturar en els jardins i
a collir(-hi) lliris.

הַסְבִּי עֵינַיִךְ מִנְּגִדִי⁵
שֶׁהֵם הִרְהִיבֵנִי שְׁעָרָךְ
כִּנְעָדָר הָעַזִּים שֶׁגָּלְשׁוּ מִן־
הַגִּלְעָד:

Gira els teus ulls del meu davant, que m'arravaten.

La teva cabellera és com un folcat de cabres que s'aboquen de Galaad.

⁵*Aparta els teus ulls de davant meu ja que ells m'han torbat; els teus cabells com un ramat de cabres que saltironen de Galaad.*

שֵׁנֶיךָ כִּנְעָדָר הַרְחֵלִים⁶
שְׁעָלוּ מִן־הַרְחֵצָה שְׂכָלָם
מִתְאַיְמוֹת וְשִׂכְלָה אֵין
בָּהֶם:

Les teves dents, com un folcat d'ovelles que pugen de l'esbandidor:

cadascuna duu dos besons, no n'hi ha cap d'estèril.

⁶*Les teves dents com el ramat de les ovelles que pugen del bany, que totes elles han donat a llum bessones i privada d'infant cap entre elles.*

כִּפְלַח הָרִמּוֹן רִקְתָּךְ⁷
מִבְּעַד לְצִמְתְּךָ:

Com una magrana partida les teves temples, darrere el teu vel.

⁷*Com una tallada de la magrana, la teva templa darrere el teu vel.*

שְׁשִׁים הֵמָּה מְלָכוֹת⁸
וְשָׁמְנִים פִּילְגָשִׁים וְעַלְמוֹת
אֵין מִסְפָּר:

Seixanta són elles, les reines, i vuitanta les concubines, i les donzelles no tenen compte:

⁸*Seixanta elles (són) reines i vuitanta (són) concubines i les noies joves sense nombre.*

אַחַת הִיא יוֹנְתִי תַמְתִּי⁹
אַחַת הִיא לְאַמָּה בְּרָהּ הִיא
לְיוֹלְדָתָהּ רְאוּהָ בְּנוֹת
וְיִאֲשְׁרוּהָ מְלָכוֹת
וּפִילְגָשִׁים וְיִהְלִלוּהָ: ס

una sola és la meva coloma, la perfecta meva, l'única per la seva mare, la preferida per la que l'ha infantada.

L'han vista les filles i l'han dita benorosa, les reines i les concubines, i l'han altificada.

⁹*Una [: única] ella la meva coloma, la meva perfecta/integra; una [: única] ella per a la seva mare; pura/preferida ella per a la qui la va infantar. La veuen les filles i la proclamen feliç; reines i concubines la lloen.*

6,9 *Benorosa* 'benaurada', mot que apareix en els reculls lexicogràfics sols amb exemples de traduccions de Riba. Cal pensar que és una creació literària d'ell.

6,9 *Altificar* 'fer més alt en poder o en dignitat'. El mot apareix documentat en Francesc Eiximenis.

- 10 מי־זאת הנשקפה
כמו־שחר יפה כלבנה
ברה כחמה אימה
כנגלות: ס
- Qui és aquesta que es decanta igual que l'aurora, bella com la lluna blanca, pura com el sol roent, terrible com una host sota les banderes?
- [COR: 6,10] ¹⁰Qui és aquesta que mira (cap avall) com una aurora, bella com la lluna, pura com el sol, aterridora com un exèrcit amb els estendards?
- *
11 אל־גנת אגוז ירדתי
לראות באבי הנחל לראות
הפרחה הגפן הנצו
הרמנים:
- Jo era davallada al jardí dels noguers, a veure les verdures de la vall, a veure si ha gemmat el cep, si els magraners han florit...
- [ELL: 6,11-12] ¹¹A un jardí de noguera he baixat per veure la verdor / els brots del uadi / del torrent, per veure si ha brotat la vinya, (si) han florit els magraners.
- 12 לא ידעתי נפשי
שמתי מרכבות עמי־
נדיב:
- Jo no sé, el meu delit m'ha posada entre els carros del seguici del príncep...
- ¹²No sabia, ésser meu, ha posat a mi carros del meu poble noble [la traducció literal no té gaire sentit. Ho accepten tots els comentaristes].
- *
17 שובי שובי השולמית
שובי שובי ונחזה־בך
- Torna, torna, Sulammita, torna, torna i et mirarem.
- [LA BELLESA DE L'ESTIMADA. COR: 7,1a] ¹Torna, torna, Sulamita, torna, torna i et veurem.
- *
מה־תחזו בשולמית
במחלת המחגים:
- Què hi mireu en la Sulammita, com si una dansa de dos esbarts?
- [ELL: 7,1b-10] Què (hi) veureu en la Sulamita? Com la dansa dels dos campaments.
- *
2 מה־יפו פעמיד בנעלים
בת־נדיב חמוקי ירכיך
כמו חלאים מעשה ידי
אמן:
- Que són bells els teus passos dins les sandàlies, filla de príncep! Les corbes de les teves cuixes són com unes manilles, obra de mans de mestre.
- ²Que són bells els teus peus en les sandàlies, filla de noble, les corbes dels teus malucs/cuixes (són) com ornaments obra de mans d'artista.

³ שֶׁרָרְךָ אֲגֵן הַסֶּהַר אֶל-
יְהִסֵּר הַמִּזְג בְּטֶגֶד עֲרֻמַּת
חַיִּים סוּגָה בְּשׁוֹשָׁנִים:

El teu omelic, una tassa
arrodonida,
que no hi manca vi ama-
rat;
el teu ventre, com una
rims de blat
enrotllada d'assutzenes.

³El teu llombrígol (és)
una copa de rodonesa; no
(hi) manca el vi mesclat; el
teu ventre (és) un munt de
blat vorejat de lliris.

⁴ שְׁנֵי שִׁדִּיךְ כְּשְׁנֵי עֲפָרִים
תֵּאֱמָר צְבִיָּה:

Tes dues sines, com dos
cabrits
bessons de gasela.

⁴Els teus dos pits com dos
cervatells, bessons de gase-
la.

⁵ צוֹאֲרֶךְ כְּמִגְדַּל הַשָּׁן
עֵינֶיךָ בְּרִכּוֹת בְּחֶשְׁבּוֹן עַל-
שֶׁעַר בֵּת רַבִּים אֶפְדֶּךָ
כְּמִגְדַּל הַלְּבָנוֹן צוֹפֶה פְּנֵי
דְמֶשֶׁק:

El teu coll, com una torre
d'ivori;
els teus ulls, com els es-
tanys d'Hesbon,
a la porta de Bat-Rabbim;
el teu nas, com la torre
del Líban,
que mira de la banda de
Damasc.

⁵El teu coll com una tor-
re de vori; els teus ulls com
estany a Heixbon al costat
de la porta de Bat-Rabim
[: Filla de Molts]; el teu nas
com la torre del Liban
guaitant cara a Damasc.

⁶ רֹאשֶׁךָ עַלֶיךָ כְּכַרְמֶל
וְדֹלֵת רֹאשֶׁךָ כְּאַרְגָּמָן מְלֻדֶּךָ
אֶסְוֹר בְּרֶהֱטִים:

El teu cap, damunt teu,
com el Carmel,
i la trena del teu cap com
la púrpura:
un rei és captiu dins les
destries.

⁶El teu cap sobre teu com
el Carmel i la cabellera del
teu cap com la porpra, un
rei empresonat en les trenes
/ en l'abeurador.

⁷ מֵה־יִפִּיתִי וּמֵה־נִעְמֶתָ
אַהֲבָה בְּתַעֲנוּגִים:

Com t'ets embellida i
com t'ets endolcida,
oh amor, dins les delícies!

⁷Que ets bella i que ets
encantadora, amor, en les
delícies.

⁸ זֹאת קוֹמַתְךָ דְּמִתָּה
לְתִמְרֵי וְשִׁדִּיךָ לְאַשְׁכְּלוֹת:

Aqueixa alçària teva s'as-
sembla a una palme-
ra,
i tes dues sines en són els
carrolls.

⁸Aquesta teva estatura
s'assembla a una palmera i
els teus pits als ramells.

⁹ אֲמַרְתִּי אֶעֱלֶה בְּתִמְרֵי
אֲחֹזֶה בְּסִנְסִנּוֹ וְיִהְיוּ-נֵא
שִׁדִּיךָ כְּאַשְׁכְּלוֹת הַגֶּפֶן
וְרִיחַ אֶפְדֶּךָ כְּתַפּוּחִים:

Jo he dit: m'enfilaré dalt
la palmera,
m'agafaré dels seus rams!
Ara siguin les teves sines
com els carrolls del cep,
i l'olor del teu alè com les
pomes,

⁹He dit: pujaré a la pal-
mera (i) agafaré ramells
dels seus dàtils i seran/si-
guin, doncs, els teus pits
com ramells de la vinya i
l'olor del teu nas com les
pomes.

וְחֶכְךָ כִּיִּין הַטּוֹב הוֹלֵךְ
לְדוֹדֵי לְמִישְׁרַיִם דּוֹבֵב
שִׁפְתַי יִשְׁנִים:

i el teu paladar com vi
bo...

*
—... que corre al meu amat
de dret,
que s'esmuny dins els lla-
vis dels que s'adormis-
sen.

¹⁰ *I el teu paladar com vi
del bo que va al meu esti-
mat [atenció: la paraula és
en masculí tot i que parla
el noi. El text presenta di-
ficultats textuais insupera-
bles] per un camí pla dego-
tant/lliscant dels llavis
d'adormits.*

אֲנִי לְדוֹדֵי וְעָלִי
תְּשׁוּקָתוֹ: ס

Jo sóc del meu amat, i so-
bre meu ve el seu de-
sig.

[ELLA: 7,11-14] ¹¹ *Jo per al
meu estimat i sobre meu el
seu desig.*

6,10 *Host* 'exèrcit en campanya'.

6,11 Noteu «La meva ànima se n'havia eixit de mi» 5,6 en contraposició amb «Jo era davallada».

6,11 *Verdura* 'verdor, lloc poblat de vegetació verda'.

6,11 *Gemmar* 'brotar', el mot és una innovació de Riba que no apareix en cap recull lexicogràfic.

7,1 *Esbart* 'grup dedicat al conreu de la dansa tradicional' o bé 'petit conjunt de persones que van plegades, especialment de soldats'.

7,2 *Manilles* 'braçalet'.

7,3 *Omelic* 'llombrígol'; en la forma *omelic* no apareix en cap recull lexicogràfic.

7,3 *Vi amarat* sembla que ha de tenir el sentit de 'vi mesclat amb espècies aromàtiques'; segurament Riba devia estendre el sentit d'*amarar* a 'penetrat d'espècies'. En català no es troba documentat en cap font lexicogràfica.

7,3 *Rima* 'pila, munt'.

7,6 *Destria* sembla que té el sentit de 'badia o cap d'una trena de cabells'. El mot no es troba documentat en altres fonts.

7,8 *Carroll* 'raïm'.

7,10 *Adormissar-se* 'mig adormir-se, ensopir-se, abaltir-se'.

לָכֶּה דּוֹדֵי נֶצַח הַשָּׂדֶה
נְלִינָה בְּכַפְרַיִם:

—Vine, amat meu, eixirem
al camp;
la nit ens acollirem a les
aldees.

[7,12] ¹² *Vine, estimat meu,
sortirem al camp, passarem
la nit en els llogarets.*

13 נִשְׁכֵּימָהּ לְכַרְמִים
נִרְאָה אִם פָּרְחָה הַגֶּפֶן
פִּתַח הַסְּמֶדֶר הַנָּצוּ
הַרְמוֹנִים שָׁם אֵתָן אֶת־דְּדֵי
לָךְ:

Matinarem cap a les vi-
nyes,
veurem si ha brostat el
cep,
si ha esclatat la gemma,
si els magraners han flo-
rit.

¹³Ens llevarem aviat (per
anar) cap a les vinyes, veu-
rem si ha borronat la vi-
nya, (si) s'ha obert el borro,
(si) han florit els magra-
ners. Allà donaré els meus
amors a tu.

Allí jo et donaria el meva
amor.

14 הַדּוֹדָאִים נִתְנוּ-רִיחַ
וְעַל־פִּתְחֵינוּ כָּל־מִגְדִּים
חֲדָשִׁים גַּם־יִשְׁנִים דּוֹדֵי
צִפְנֹתַי לָךְ:

Les mandràgores llicen
olor,
i a les nostres portes hi ha
tota llei de fruits pre-
ciosos,
de novells i de vells:
amat meu, jo els servava
per tu.

¹⁴Les mandràgores han
donat olor i a les nostres
entrades/portes tot[a mena]
d'excel·lències noves, també
velles, estimat meu, [els] he
amagat/reservat per a tu.

18 מִי יִתְּנֶךָ כְּאֵחַ לִי יוֹנֵק
שְׂדֵי אִמִּי אֲמַצְאֶךָ בְּחוּץ
אֲשַׁקֶּךָ גַּם לֹא־יְבוֹזוּ לִי:

Qui te'm donés com un
germà,
que mamassis dels pits de
la meva mare!
Jo et trobaria a fora, et
besaria
i no me'n menystindrien!

[L'AMOR VERITA-
BLE. ELLA: 8,1-4] ¹Qui
et donarà com un germà
per a mi, el qui mama els
pits de ma mare; et troba-
ré fora, et besaré, tampoc
no mostraran menyspreu
per mi.

2 אֲנִהְגֶּךָ אֲבִיאֶךָ אֶל־בַּיִת
אִמִּי תִלְמַדְנִי אֲשַׁקֶּךָ מִיַּיִן
הַרְקַח מֵעֵסִים רְמוֹנִי:

Te m'emportaria, et faria
entrar dins la casa de
la meva mare,
i m'hi allixonaries;
jo t'abeuraria amb vi es-
peciat,
amb most de les meves
magranes.

²Et conduiré, et faré ve-
nir a la casa de ma mare;
tu m'ensenyaràs; jo et faré
beure de vi de l'espècia, de
most de la meva magrana /
de les meves magranes.

3 שְׂמֵאלוֹ תַחַת רֵאשִׁי
וְיָמִינוֹ תַחְבֵּקְנִי:

La seva esquerra sota el
meu cap,
i la seva dreta m'estre-
nyerà.

³La seva esquerra sota el
meu cap i la seva dreta
m'abraça.

הַשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת
יְרוּשָׁלַם מֵהִתְעוֹרוֹן וְמֵה־
תְּעוֹרוֹ אֶת־הָאֱהָבָה עַד
שֶׁתִּחַפְּזִי: ס

–Jo us he conjurades, oh
filles de Jerusalem,
oh no desperteu, o no
desvetlleu l'amor
fins i tant que ella voldrà.

⁴*Us imploro, filles de Je-
rusalem, com desvetllarieu
/ no desvetlleu i com des-
pertarieu / i no desperteu
l'amor fins que (ho) desit-
gi?*

7,13 *Brostar* 'treure brosta (brots i les branquetes novelles, d'un arbre o un arbust)'.
7,13 *Gemma* 'òrgan que origina una tija, una branca o una flor'.
7,14 *Servar* 'guardar intacte'.
8,1 *Menystenir* 'tenir en menys, subestimar'.
8,2 *Especiat* 'condimentat amb espècies'.
8,3 *Destra* 'la mà dreta'.

מִי זֹאת עֹלָה מֶן־
הַמִּדְבָּר מֵתְרַפֶּקֶת עַל־
דֹּדָהּ תַּחַת הַתְּפוּחַ
עוֹרְתִיךְ שָׁמָּה תִּבְלִתֶּךְ
אִמֶּךְ שָׁמָּה תִּבְלָה יְלִדְתֶּךְ:

–Qui és aquesta que puja
de l'erm,
repenjada sobre el seu
amat?
*

[COR: 8,5a] ⁵*Qui és
aquesta que puja del desert
recolzant-se sobre el seu es-
timat?*

–Sota la pomera jo t'he
deixondida,
l'indret on et parterejava
la teva mare,
on parterejava la que t'ha
infantada.
*

[ELLA: 8,5b-7] *Sota la
pomera t'he despertat; allà
va tenir dolors de part de
tu / et va concebre la teva
mare; allà va tenir dolors
de part / va concebre, ella
et va infantar.*

שִׁמְנֵי כַחוֹתָם עַל־לִבֶּךָ
כַּחוֹתָם עַל־זְרוֹעֶךָ כִּי־עֵזָה
כַּמּוֹת אֱהָבָה קָשָׁה כִּשְׂאוֹל
קִנְאָה רִשְׁפִּיָּה רִשְׁפִּי אֵשׁ
שְׁלֵה־בְתִיָּה:

–Posa'm com un segell
sobre el teu cor,
com un segell sobre el teu
braç;
perquè l'amor és fort com
la mort,
la gelosia, despietada com
l'infern;
la seva cremor és cremor
de foc,
una flama de Déu.

⁶*Col·loca'm com el segell
sobre el teu cor, com el
segell sobre el teu braç, per-
què fort com la mort
l'amor, dur com l'estatge
dels morts la gelosia; les se-
ves flames, flames de foc,
una flama de Yah.*

7 מִים רַבִּים לֹא יוּכְלוּ
 לְכַבּוֹת אֶת־הָאֵהָבָה
 וְנִהְרוֹת לֹא יִשְׁטֹפוּ אֶם־
 יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹן בֵּיתוֹ
 בְּאֵהָבָה בּוֹז יְבוּזוֹ לוֹ: ס

Les aigües infinites no
 abastarien a tudar
 l'amor,
 i els rius no el negarien;
 si dava un home tot el ca-
 bal de casa seva per
 l'amor
 no en fóra sinó menystin-
 gut.

⁷Aigües moltes no po-
 dran extingir l'amor i rius
 no se l'emportaran/l'arros-
 segaran/l'inundaran; si
 donés un home tota la ri-
 quesca de casa seva per
 l'amor, menysprear el me-
 nysprearien.

8,5 *Deixondir* 'despertar'.

8,5 *Parterejar* 'anar de part'.

8,6 Noteu el gènere femení d'*amor* en «són bones les teves amors» 1,1 i el gènere masculí aquí, que devia ser l'habitual en la parla de Barcelona de l'època de la traducció, com ho és avui.

8,7 *Tudar* 'fer malbé, malmetre'.

8,7 *Cabal* 'conjunt de béns'.

8 אָחוֹת לָנוּ קְטָנָה
 וְשָׂדִים אֵין לָהּ מִה־נֶּעֱשֶׂה
 לְאַחַתְנּוּ בַיּוֹם שִׁדְדֵר־בָּהּ:

–Tenim una germana pe-
 tita,
 que encara no té pits:
 què en farem de la nostra
 germana,
 el dia en què es parlarà
 d'ella?

[COR: 8,8-9] ⁸Una ger-
 mana per a nosaltres
 [: tenim una germana]
 petita i pits no hi ha per a
 ella. Què farem per a la
 nostra germana el dia que
 serà parlat d'ella [: es par-
 larà d'ella, cal entendre
 per demanar-la en matri-
 moni]?

*

9 אֶם־חוּמָהּ הִיא נִבְנָה
 עָלֶיהָ טִירַת כֶּסֶף וְאֶם־דָּלַת
 הִיא נֶצֶר עָלֶיהָ לֹחַ אֲרִז:

–Si ella és un mur,
 hi bastirem damunt mer-
 lets d'argent;
 si ella és una porta,
 la refermarem amb posts
 de cedre.

⁹Si una muralla ella
 (fos/és) construirem sobre
 ella una renglera / una
 torre de plata, i si una por-
 ta ella (fos/és) farem una
 barricada / encerclarem so-
 bre ella (amb) una planxa
 de cedre.

*

10 אֲנִי חוּמָה וְשָׂדֵי
 כְּמִגְדָּלוֹת אֲזוּ הָיִיתִי בְּעֵינָיו
 כְּמוֹצֵאת שְׁלֹום: פ

–Jo sóc un mur, i mes si-
 nes com a torres:
 així sóc estada als seus
 ulls, com una que tro-
 ba pau.

[ELLA: 8,10] ¹⁰Jo una
 muralla i els meus pits com
 les torres, llavors sóc als
 seus ulls com la qui troba
 pau.

¹¹ כָּרַם הָיָה לְשַׁלְמוֹה
בְּבַעַל הַמֶּזֶן נָתַן אֶת־הַכָּרְם
לְנֹטְרִים אִישׁ יָבֵא בְּפָרְיוֹ
אֶלֶף כֶּסֶף:

Salomó tenia una vinya a Baal-Hamon; donà la vinya a guardians: cadascun portarà pel fruit d'ella mil monedes d'argent.

[ELL: 8,11-13] ¹¹*Salomó tenia una vinya a Baal-Amon, donà la vinya als guardes; cadascú portarà pel seu fruit mil monedes de plata.*

¹² כַּרְמִי שְׁלִי לְפָנַי הָאֵלֶּף
לְךָ שְׁלֹמֹה וּמְאַתָּים
לְנֹטְרִים אֶת־פְּרִיֹךְ:

Ma vinya, la meva, és davant de mi. Les mil monedes per tu, Salomó, i dues-centes pels guardians del fruit.

¹²*La meva vinya (és) meva, davant meu els mil per a tu, Salomó, i dos-cents per als qui guarden el seu fruit.*

¹³ הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגְּנִים
חֲבֵרִים מְקַשְׁיָבִים לְקוֹלֶךָ
הַשְּׂמִיעָנִי:

—Oh habitadora dels jardins, els companys donen oïda a la teva veu: fes-me-la sentir!

¹³*La qui s'asseu als jardins, els companys estan atents a la teva veu, fes-me(-la) sentir.*

¹⁴ בָּרַח | דּוֹדִי וְדַמְהֵ לְךָ
לְצִבֵּי אֹז לְעַפְרַי הָאֵילִים עַל
הָרֵי בְּשָׂמִים:

—«Cuita, amat meu! I assembla't a la gasela o al cabrit de les cérvoles per les muntanyes de les aromes!»

[ELLA: 8,14] ¹⁴*Fuig, estimat meu, i assembla't a una gasela o al cervatell de les cérvoles, sobre les muntanyes de bàlsams.*

8,9 *Merlet* 'petits pilars d'obra quadrangulars construïts al cim de les antigues fortaleses, deixant entre l'un i l'altre un espai per a poder tirar contra l'enemic'.

8,13 *Habitadora* 'habitant'; el mot ja es troba en Ramon Llull.

8,14 *Cuitar* 'no perdre temps en fer una cosa, fer-la de pressa, donar-se pressa'.

4. Com a corollari d'una traducció del Càntic dels Càntics

Llegir la traducció de Carles Riba del Càntic dels Càntics és un veritable plaer estètic. L'obra és un fruit primerenc d'una ment prodigiosa: la versió va ser feta quan l'autor tenia vint anys i fou publicada quan en va fer vint-i-cinc,

però sembla una obra de maduresa. S'hi manifesta la voluntat de fer del català una llengua «infinitament apta», segons l'afortunada expressió de Fabra, per a expressar tots els replecs del pensament. Riba fa assaigs en què combina formes antigues amb paraules forjades per a resoldre els complexos matisos de l'hebreu bíblic original. Les notes lingüístiques que acompanyen l'edició que aquí hem ofert remarquen totes les provatures i fins i tot alguna vacil·lació del traductor.

Pensem que, en conjunt, la versió ribiana del Càntic dels Càntics bíblic manifesta l'alt grau de fidelitat literal a l'expressió del text original que l'autor va excel·lir a mantenir i el sentit global de la llengua que posseïa Carles Riba; alhora és un testimoni de «la pura intenció lírica» que l'autor va trobar que el portentós poema d'amor de les Sagrades Escripures contenia i que va voler reforçar en paraules catalanes. I hi va reeixir, de manera sublim.

5. Bibliografia

- CASANELLAS, Pere. «Les traduccions catalanes de la Bíblia». *Qüestions de Vida Cristiana*, 236 (abril 2010), p. 9-37.
- KEEL, Othmar. *The Song of Songs*. Minneapolis: Fortress Press, 1994.
- LALOU, Frank; CALAME, Patrick. *Le grand livre du Cantique des cantiques*. París: Albin Michel, 1999.
- MALÉ, Jordi. *Carles Riba i la traducció*. Lleida: Punctum & Trilcat, 2006.
- MEDINA, Jaume. *Carles Riba (1893-1959)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989. 2 v.
- «Riba i Bracons, Carles». En: Montserrat BACARDÍ; Pilar GODAYOL (dir.). *Diccionari de la traducció catalana*. Vic: Eumo, 2011, p. 449-456.
- RAVASI, Gianfranco. *Il Cantico dei cantici. Commento e attualizzazione*. Bologna: Dehonaiane, 1992.